

Bakalářská práce

2014

Jakub Švach

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra systematické teologie**

Bakalářská práce

MODLITBA A JEJÍ VÝZNAM V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Břichcínová

Autor práce: Jakub Švach

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: druhý

2014

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

.....
DATUM

.....
PODPIS STUDENTA

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval našemu milujícímu Bohu za hojnost Ducha Svátého a láskyplnou pomoc při psaní mé bakalářské práce. Dále bych chtěl moc poděkovat paní Mgr. Kateřině Břichcínové za její laskavé vedení.

Obsah

ÚVOD.....	6
1. MODLITBA	7
1.1 VYSVĚTLENÍ POJMU.....	7
1.2 POJEM MODLITBY V NOVÉM ZÁKONĚ	9
1.3 JAK SE MODLIT	10
2. DRUHY MODLITEB.....	13
2.1 MODLITBA UCTÍVÁNÍ	13
2.2 MODLITBA CHVÁLY.....	14
2.3 PŘÍMLUVNÁ MODLITBA JAKO FORMA PASTORAČNÍ PÉČE	14
2.4 MODLITBA PROSBY	16
2.5 DĚKOVNÁ MODLITBA	17
2.6 MODLITBA ZA ODPUŠTĚNÍ.....	18
2.7 ROZJÍMAVÁ MODLITBA.....	19
2.8 OBECNÉ ČLENĚNÍ MODLITEB.....	19
2.9 PŘEDPOKLADY PRO DOBROU MODLITBU	20
2.9.1 Stav srdce	21
2.9.2 Místo.....	21
2.9.3 Poloha těla	21
2.9.4 Délka modlitby	22
3. BOJ O MODLITBU	23
3.1 POZNÁNÍ BOHA.....	23
3.2 MODLITBA NÁLEŽÍ BOHU.....	23
3.3 VYHÝBÁNÍ SE MODLITBĚ.....	24
3.4 SOUSTŘEDĚNÍ	25
3.5 PŘÍTOMNOST BOŽÍ JAKO POHNUTKA K MODLITBĚ	26
3.6 PŘÍČINA ÚTĚKU OD MODLITBY PATRNÁ Z BIBLÉ	26
4. VÝZNAM MODLITBY V ŽIVOTĚ KŘESŤANA	28
4.1 MODLITBA JAKO PODSTATA ČLOVĚKA.....	28
4.2 DŮVODY K MODLITBĚ	29
4.2.1 Modlitba jako rozhovor s Bohem	30
4.2.2 Život s Bohem.....	31
4.2.3 Modlitba vede k jednotě a lásce	32
4.3 MODLITBA A LIDSKÁ NOUZE	33
ZÁVĚR	35
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	37
ABSTRAKT	39

ABSTRACT.....40

Úvod

Ačkoli je v dnešní době téma modlitby a vůbec spirituální dimenze člověka nemálo zanedbávána, navzdory tomu jsem se rozhodl o tématu modlitby ve své bakalářské práci pojednat. Ze svého přesvědčení se totiž domnívám, že vztah ke svému Stvořiteli, který je zpravidla realizován právě modlitbou, patří neodmyslitelně k potřebám člověka, ba je dokonce jeho existenční záležitostí.

Cílem mé práce je zjistit, jaký význam má modlitba v životě člověka. Rád bych podotknul, že termínem člověk mám na mysli především praktikujícího křesťana, který modlitební úsilí vyvíjí a má s modlitbou co do činění. Domnívám se totiž, že by bylo bezpředmětné popisovat význam modlitby napříč populací, protože pro mnohé lidi je modlitba termínem neznámým, ba až nežádoucím, nemaje pro ně žádného významu.

Ve své práci popisuji, co si lze pod termínem modlitba představit, zabývám se rovněž úlohou modlitby v Bibli, kterou lze dle mého názoru pokládat za stěžejní zdroj a inspiraci veškerého modlitebního úsilí. Také zde vyjmenovávám druhy modliteb, popisuji jejich specifika a úlohu, kterou v té které životní situaci představují. Dále seznamuji s boji a nesnázemi, které často modlitbu provázejí, či ji předcházejí a závěrem se pokouším poukázat na to, jaký užitek má modlitba pro život věřícího.

První kapitola mé bakalářské práce pojednává o modlitbě na obecné úrovni, co si lze pod tímto termínem představit a jakou význam má modlitba v Novém zákoně.

Druhá kapitola popisuje, jaké jsou základní druhy modliteb a v čem jsou specifické.

Třetí kapitola se zabývá tzv. bojem o modlitbu, tedy okolnostmi, které modlitbu znesnadňují.

Čtvrtou kapitolu považuji v této práci za nejdůležitější, protože se zabývá problematikou významu modlitby pro člověka (křesťana).

Stěžejní literaturou, o kterou se ve své práci opírám je především kniha *Základy křesťanské víry* od autora Boiceho¹, dále kniha o modlitbě od Guardiniho² a v neposlední řadě Bible, Písma Starého a Nového zákona³.

¹ srov. BOICE, J. *Základy křesťanské víry*.

1. Modlitba

V této kapitole se pokusím vysvětlit význam pojmu modlitba, dále jaký rozměr představovala modlitba v Novém zákoně. Rovněž poukazuji na to, proč a jakým způsobem je možné se modlit.

1.1 Vysvětlení pojmu

Pro pojem modlitby můžeme v literatuře najít velké množství různých vymezení, rád bych zde proto uvedl definici, kterou je možno najít v Biblickém slovníku, a pro představení širší významu modlitby bych rád také uvedl několik dalších vysvětlení tohoto pojmu a pohledů na modlitbu od křesťanských autorů. Význam slov představujících české slovo „modlitba“ v původním textu Nového zákona uvádím v kapitole „Pojem modlitby v Novém zákoně“.

Biblický slovník definuje modlitbu jako „nejrozšířenější způsob a výraz náboženského života ve styku člověka s Bohem, výraz osobní důvěry ze strany závislé, omezené, nedokonalé bytosti lidské k dokonalé, absolutní, spravedlivé, dobrotivé a svaté bytosti Boží, uvědomění toho, že jest možné osobní obecenství s Bohem, které člověka pokořuje i povznáší, vnitřně obohacuje a vyzbrojuje k životu víry a činu.“⁴

Autor Novotný dále uvádí, že modlitbu můžeme označit jako měřítko náboženského života. Modlitba je tedy v první řadě vzývání Boha. Jejím obsahem má být na jedné straně prosba k Bohu, na druhé straně oslava Boha. Modlitba se liší od mystického „nošení se do Boha“, kdy se lidská osobnost i vědomé konání ztrácejí. Modlitba je oproti tomuto pojetí uvědomělým spojením s Bohem, při kterém nestačí mechanicky odříkávaná či opakovaná slova, ale je zde nutná živá účast srdce (citu) a vůle.⁵

Modlitba je bezprostřední rozhovor s Bohem, který vychází z toho, jak se Bůh lidem zjevuje v Bibli. Lidé k němu mají přistupovat na základě duchovních pravidel

² srov. GUARDINI, R. *O modlitbě*.

³ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*.

⁴ srov. NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*, s. 440-441.

⁵ srov. tamtéž, s. 440-441.

a zákonů. Modlitba je pozvedáním duše člověka k Bohu.⁶ Rovněž může mít rozměr volání ve velkém zármutku.⁷ Při modlitbě nejde předně o to, aby člověk seznamoval Boha se svými potřebami, vždyť On je zná dříve, než jsou vysloveny.⁸ Cílem modlitby není měnit odvěké Boží úmysly, ale modlit se ve shodě s nimi. Bůh má touhu působit skrze modlitby svého lidu, podobně jako si přeje konat skrze víru lidí jemu oddaných. Modlitba je ve své nejhlubší podstatě skutek, který vychází z opravdové víry. Je to tedy nástroj, skrze který můžeme uchopit Boha, přiblížit se mu.⁹

Modlitba je úkonem obracení se k Bohu, k jeho moci, podpoře, záchraně, dobrotivosti a kvalitám. Je zde přítomna víra, že v lidském provizoriu, které je poznamenáno vytvořeným dobrým a zlým, se skrze Boží působení projevují i jiné rysy než ty, které představují sílu či slabost člověka, dobrotu či vinu, logiku či nesmyslnost, naděje či pocity úplné nemožnosti. Modlitba je rovněž mimořádnou možností k tomu, aby člověk byl tím, kým je. Pravá modlitba je okamžikem nejvyššího stupně pravdivosti, kdy není třeba nic předstírat, omlouvat se, něco na sobě vylepšovat. Člověk s důvěrou a oddaností přichází prostřednictvím modlitby ke svému Pánu.¹⁰

Autor Dolman uvádí: „Modlitbou se člověk jako stvoření Boží, jako odlesk podle obrazu Božího obrací zpět ke svému stvořiteli a vzývá jeho jméno.“¹¹ Pokud při modlitbě věřící člověk směřuje svou duši k Bohu, má Pán možnost plnit skrze něho a na něm svou vůli. Odevzdává se zcela do Boží vůle. Modlitba by předně neměla být snahou přimět Boha k tomu, aby jednal podle přání člověka. Křesťanská modlitba také není snahou naklonit si Boha na svou stranu, jako tomu zpravidla bývalo u vzývání pohanských božstev. Modlitba je v první řadě obecenství s Bohem, rozhovor s ním a vzdání mu díky. Když si věřící člověk povídá se svým Bohem, otevírá mu s důvěrou své srdce a Bůh mu otvírá své Slovo. Modlitba pomáhá skrze působení Ducha Svatého uvědomovat si čtené slovo v Bibli. Původním smyslem modlitby není získání svobody od zlého či od utrpení nebo dokonce splnění lidských přání a žádostí. Jejím hlavním cílem je poznání Boha. Modlitba je tedy zažívání přítomnosti Boží v životě křesťana.

⁶ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Ž 25,1.

⁷ srov. Tamtéž, 2 M 2,23, Ž 5,2.

⁸ srov. Tamtéž, Mt 6,8, Lk 12,30.

⁹ srov. GIBSON, J. *Křesťanství pro začátečníky i pokročilé*, 2. díl, s. 100-101.

¹⁰ srov. NOHAVICA, J. *Evangelický katechismus pro dospělé*, s. 61.

¹¹ srov. DOLMAN, D. H. *Modlitebný život věřících*, s. 40.

Je důležité, aby si věřící člověk uvědomoval nutnost stálé přítomnosti Boží ve svém životě, čehož lze do jisté míry dosáhnout skrze modlitbu.¹²

Modlitba je dokonce některými autory považována za nejcennější činnost křesťanského života, skrze kterou lze velmi efektivně sloužit nejen Bohu, ale i lidem. Modlitba je vyjádřením vlastních myšlenek, pramenících z hloubi lidského srdce. Modlitba má velkou moc, dokáže mnohé věci. Zvláště pokud se člověk modlí v jednotě s Boží vůlí, pak jí Pán žehná a vyslyší ji. Když se člověk modlí, Bůh koná.¹³

1.2 Pojem modlitby v Novém zákoně

Přítomná podkapitola nabízí vysvětlení pojmů, které představují modlitbu v Novém zákoně, kdy je novozákonní modlitba představena oslavou, vzdáváním úcty a díků, vyznáním, obecenstvím, ale také přímlovou či prosbou. Toto bohatství modlitby se odráží i v množství cizojazyčných a zvláště řeckých termínů, které pro ni nacházíme. Nejčastěji užívaným termínem v Novém zákoně je slovo „proseuche“, které znamená obecně modlitbu, která je adresovaná Bohu. Jako důležitý prvek modlitby je shledávána prosba, pro kterou zde nacházíme několik termínů. Pojem „deesis“ znamená prosbu o zvláštní dobrodiní, která může být směřována k Bohu i člověku. Tato prosba se může týkat různých věcí, např. prosba o odpuštění, zdraví¹⁴ či spasení¹⁵. Další termín pro prosbu „aitema“ se objevuje v Novém zákoně pouze dvakrát¹⁶. Jedná se o prosbu směřující k Bohu. Pojem „hiketeria“ má vyjádřit pokornou prosbu. V Novém zákoně nacházíme pouze jednu zmínku o této modlitbě¹⁷. V Novém zákoně lze také nalézt termín „enteuxis“ označující přímlovu či díkuvzdání¹⁸. Termín „eucharistie“ a jemu podobné výrazy znamenají díkuvzdání či vděčnost. Je zde kladen důraz na vděčnost vůči Bohu za dobré věci, které dává. Když byl Ježíš při Poslední večeři spolu se svými učedníky, při pozdvihování kalichu vzdal díky – „eucharistésas“¹⁹. Zde můžeme také najít původ označení Večeře Páně jako eucharistie. Nemnoho používaný, ale významný

¹² srov. DOLMAN, D. H. *Modlitebný život věřících*, s. 39-43.

¹³ srov. tamtéž, s. 13.

¹⁴ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Jk 5,16.

¹⁵ srov. tamtéž, Ř 10,1.

¹⁶ srov. tamtéž, Fp 4,6, 1 J 5,15.

¹⁷ srov. tamtéž, Žd 5,7.

¹⁸ srov. tamtéž, 1 Tm 2,1, 1 Tm 4,6.

¹⁹ srov. tamtéž, Mk 14,23.

novozákonní termín pro modlitbu je slovo „euche“, které znamená slib či záruku. Toto slovo nacházíme např. u modliteb za nemocné.²⁰

1.3 Jak se modlit

Na tomto místě je třeba zamyslet se nad tím, jakým způsobem se k Bohu jako křesťané máme modlit a jakou modlitbu po nás Pán žádá. Jsou zde zmíněny také možné přístupy k modlitbě a vyjádření modlitby.

Učedníci Pána Ježíše si kladli podobnou otázku jako dnes my – jak se správně modlit. Prosí proto svého Pána: „Pane, nauč nás modlit se, jako tomu učil své učedníky i Jan.“²¹ Pán Ježíš jim tedy dává jistý návod k modlitbě, který se týká jejího ducha, charakteru, smyslu a naplně. Takto Pán Ježíš ukazuje, že člověk může být veden k tomu, aby se modlil, a může být vyučován, jak se má modlit, ale i přesto se nemůže modlitbě naučit. Modlitba je nenucená a bezprostřední záležitost. Návod sám modlitbu nevyvolá, avšak může k modlitbě povzbudit. Instrukce člověku napomáhají, aby jeho modlitba byla smysluplnější.²²

V modlitbě Páně jsme obdrželi od Pána Ježíše vzor opravdové křesťanské modlitby. Evangelista Matouš říká, že nám ji Pán dal, aby nám posloužila jako předloha k napodobování, „vy se modlete takto“²³. Evangelista Lukáš tvrdí, že je to metoda, kterou máme používat, „když se modlíte, říkejte“²⁴. Není třeba si však určovat, který z těchto pohledů bude pro nás ten správný. Můžeme dle této modlitby vytvářet své vlastní modlitby nebo ji přijímat a užívat tak, jak je.²⁵

Pán Ježíš nám dává ohledně modlitby tři hlavní upozornění. Říká, že modlitba je prázdná a nemá svou účinnost, v případě že je snahou udělat dojem na Boha,²⁶ na druhé lidi²⁷ nebo na sebe sama.²⁸ Věřit tedy nemáme samotné modlitbě, ale Bohu. Pokud věříme modlitbě, věříme tomu, kdo se tuto modlitbu modlí a ne tomu, kdo je dárce modlitby. K správné modlitbě nás vede víra v Boha, ne víra v nás. Člověk může věřit v Boží moudrost, lásku i moc. Tato víra se obrací k uplatnění vůle Boží,

²⁰ srov. STAGG, F. *Teologie Nového zákona*, s. 202-203.

²¹ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, L 11,1.

²² srov. STAGG, F. *Teologie Nového zákona*, s. 201.

²³ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Mt 6,9.

²⁴ srov. tamtéž, Lk 11,2.

²⁵ srov. STOTT, J. R. W. *Úzkou cestou*, s. 120.

²⁶ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Mt 6,7.

²⁷ srov. tamtéž, Mt 6,5.

²⁸ srov. tamtéž, L 18,11-14.

ne ke své vlastní vůli. Stagg uvádí, že Ježíšovo „staň se tvá vůle“²⁹ by mělo být zasazeno v každé správné modlitbě.³⁰

Jako křesťané můžeme předstupovat před Pána Ježíše jako před svého přítele, rádce, krále, který nám poskytuje pokoj a jistotu do našeho jednání. Věřící člověk si může být jistý, že nikdy není sám, že má kdykoli a kdekoli doprovod toho, kterému vydal celý svůj život. Zde můžeme spatřovat jakoby nejvyšší stupeň společenství s Bohem, kdy modlíci se člověk rozmlouvá s Bohem jako s blízkým přítelem v naprosté důvěře a vydání se pod jeho řízení a podvoluje se zcela jeho svrchované vůli.³¹

Modlitba by pro věřícího člověka měla být stejnou samozřejmostí jako dýchání. Dobré je mít na paměti, že Bůh je otcem těch, kteří se mu vydali, proto také k němu mohou přistupovat jako k otci. Dítě může mít strach z cizích lidí, ale svého otce se zpravidla bát nemusí. Člověk má tedy přicházet směle k Bohu. Boží přítomnost pak může evokovat rodinné setkání, blízkost, domov.³²

Každý má právo zvolit si způsob modlitby, který mu nejvíce vyhovuje, který odpovídá jeho povaze, schopnostem či životním okolnostem. Není dobré hrát před Bohem divadlo. Alespoň před ním netřeba nic předstírat. Výborným příkladem této skutečnosti nám jsou biblické žalmy. Z mnohých žalmů je cítit skutečná naléhavost, opravdovost prosby. Modlit se člověk může spontánně, užívat vlastní slova. Může Boha oslavovat, vzdávat mu chválu, otevřít mu své nitro, prosit jej. Prosba by měla být přednášena s vědomím, že Bůh člověku nechce ublížit vyslyšením nerozumné prosby. Můžeme nacházet také modlitby, které již mají daný text předem formulovaný. Ty mají rovněž svoji hodnotu. Umožňují člověku např. možnost modlit se společně i ve větším počtu lidí, pomáhají přenést se k něčemu vyššímu apod. Mnohé modlitby vytvořili lidé, kteří byli duchovně velmi vyspělí. Modlit se člověk může nejen slovy, nýbrž také zpěvem, tancem, postojem atd. Do modlitby by měla být zapojena celá osobnost člověka, jeho mysl, emoce jako i přání a vůle.³³

Apoštol Pavel říká, že pravou modlitbou může někdy být i pouhý povzdech. Může toho vypovědět více než velké množství pronesených slov. Je tedy dobré mít se

²⁹ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Mt 26,42; Mt 6,10; Lk 11,2; Lk 22,42.

³⁰ srov. STAGG, F. *Teologie Nového zákona*, s. 201.

³¹ srov. DOLMAN, D. H. *Modlitebný život věřících*, s. 43.

³² srov. WILLIAMS, M. *Modlitba a uctívání*, s. 40.

³³ srov. JANDOUREK, J. *O víře trochu jinak*, s. 80.

na pozoru, abychom modlitbu neomezovali sešněrováním jejích vyjádření. Člověk nikdy nemůže považovat svoji individuální zkušenost za předpisovou pro ostatní lidi. Jedná se zde o to, aby modlitby byly opravdové, upřímné. Někdo přikládá větší váhu intuici, jiný se zaměřuje na logiku, někdo je více intelektuální, jiný spíše emocionální. Vztah každého člověka k Bohu je poznamenán stopou jeho jedinečného temperamentu.³⁴

³⁴ srov. TOURNIER, P. *Osoba a osobnost*, s. 130-131.

2. Druhy modliteb

V této podkapitole vycházím z dělení modlitby podle Palmera, který přirovnává duchovní aktivity modlitby k barvám duhy a tak představuje sedm součástí modlitby: uctívání (adorace), chvála, přímluva, prosba, díkuvzdání, vyznání a pokání.³⁵ Pro potřeby této práce tyto prvky modlitby označuji jako druhy modlitby, protože mohou být součástí jediné modlitby, ale také stát samostatně. Jednotlivé druhy nemusí být jasně ohraničeny, ba často přecházejí jedna v druhou.³⁶ K tomuto dělení přidávám definici modlitby rozjímavé (kontemplativní).

2.1 Modlitba uctívání

Modlitba uctívání se může prolínat s modlitbou chvály a tak tvořit vyvyšování. Písmo poukazuje na hlavní smysl lidské existence, a sice vyvyšování Boha. Bůh stvořil člověka jako bytost, která je schopna myslet i cítit. Lidé mají být kněžími Božího stvoření. Skrze hlasy lidských bytostí má být Stvořitel vyvyšován. Lidská duše disponuje schopnostmi, které vybavují člověka k jeho vzývání. Mysl je schopna o Bohu přemýšlet. Srdce je uschopněno jej milovat. Touha po nesmrtelnosti odvádí člověka od současnosti k myšlenkám na věčnost. Svědomí nám ukazuje, co je dobré a co je zlé. Nacházíme zde také instinktivní uznání a respekt k tomu, co je duchovní, ba co je božské. Uctívání je tedy ve své podstatě člověku vlastní, i když třeba jen ve skrytu jeho vlastních myšlenek. „Sklonit se pokorně v prachu před Božím majestátem – to je samotná podstata modlitby.“³⁷ Při uctívání člověk z hloubi své duše, že je nezměrný rozdíl mezi lidským nicotným já a vznešeným všemohoucím Bohem. Modlitba vlastně pokaždé představuje vyvyšování Boha.³⁸

Uctívání je vyvyšováním Boha za to, kým On sám je, za jeho nádherné vlastnosti a samotnou existenci. V Bibli je často vyjadřována úcta k Bohu prostřednictvím Božích jmen či titulů, např. Hospodin Bůh, Pán pánů, Král králů, Nejvyšší, Otec slávy, Bůh naděje, Bůh veliký, bohatýr, Bůh, naše síla apod. Tyto jména nám mohou pomáhat, abychom s Bohem mohli promlouvat s úctou. Ukazují, jak je veliká Boží moc, jeho

³⁵ srov. GOODWIN, T., PALMER, B. *Co se děje, když se modlím*, s. 11.

³⁶ srov. tamtéž, s. 11.

³⁷ srov. tamtéž, s. 12.

³⁸ srov. tamtéž, s. 11-12.

moudrost a láska a také nám tím dávají důvěru prosit jej, aby pro nás něco učinil. V Bibli nacházíme oddíly, které nám ukazují, jakým způsobem lidé vzdávali Bohu úctu. Např. „Kdo je mezi bohy jako ty, Hospodine? Kdo je jako ty, tak velkolepý ve svatosti, hrozný v chvályhodných skutcích, konající divy?“³⁹ Tyto modlitby Boha vyvyšují. Jako součást modlitby nás uctívání odvádí od nás samotných, od našich problémů a obrací naši pozornost na Boha, na jeho velikost, majestát, svatost. Křesťané se často dostávají do situace, kdy začnou malomyslnět. Když však člověk upře pohled na čistou a překrásnou dokonalost Boží a začne jej uctívat, může to lidské duši dodat novou sílu a osvěžení. Duchovní život velmi trpí za předpokladu, že člověk svého Pána v modlitbách neuctívá.⁴⁰

2.2 Modlitba chvály

Tento druh modlitby představuje především vyvyšování Boha za činy, které koná, za skutky stvoření a vedení celého vesmíru.⁴¹ Uctívání Boha může plynule přecházet v jeho chválu. Mysl modlícího se člověka přechází od dokonalé Boží existence k jeho činům.⁴²

Při modlitbách chvály je možné zaměřit se na určitou věc, kterou Bůh vykonal, a přicházet na to, jak se v ní zračí určitá stránka jeho slávy. A to je podnět, za který jej můžeme chválit.⁴³

Dobré příklady, jak chválit Boha, nám zprostředkovává kniha Žalmů. Mnohé z nich Pána chválí za duchovní i hmotné činy, např.: „Veliký je Hospodin, nejvyšší chvály hodný, jeho velikost nelze vyzpytovat. Všechna pokolení chválí tvoje skutky zpěvem, hlásají tvé bohatýrské činy. Tvoje velebnost je důstojná a slavná, chci přemýšlet o tvých divuplných dílech. Všichni budou mluvit o tvých mocných, bázeň vzbuzujících skutcích, i já budu vypravovat o tvé velikosti.“⁴⁴

2.3 Přímluvná modlitba jako forma pastorační péče

V této podkapitole se věnuji přímluvné modlitbě a její roli v pastorační péči. Pokouším se o vytyčení její charakteristiky.

³⁹ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, 2 M 15,11.

⁴⁰ srov. GOODWIN, T., PALMER, B. *Co se děje, když se modlím*, s. 12-15.

⁴¹ srov. tamtéž, s. 13.

⁴² srov. tamtéž, s. 15.

⁴³ srov. tamtéž, s. 15.

⁴⁴ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Ž 145,3-6.

Společné přímluvné modlitby měly již od počátků křesťanství své význačné místo v bohoslužbě.⁴⁵ Přímluvná modlitba je, jak jsme již zmínili dříve, význačnou formou modlitebního úsilí. Lze ji využívat nejen pro ty, kdo o tuto modlitbu žádají, ale také u lidí, kteří o tom ani nejsou zpraveni. Může být pomyslnou vstupní branou pro ostatní formy modliteb. Představuje podstatnou pomoc při mnohých strastech a vnitřních bojích a také pomáhá vytvářet dobrý vztah k člověku, za kterého je tato přímluva pronášena. Bible nám předkládá mnoho zaslíbení týkajících se vyslyšení takových modliteb. Apoštol Pavel píše v několika svých listech, jak se přimlouvá za adresáty těchto dopisů. Příklady přímluvných modliteb můžeme spatřovat např. u Abrahama, Mojžíše, Daniela i Pána Ježíše Krista.⁴⁶

„Přímluva doslova znamená přimlouvat se za někoho druhého.“⁴⁷ V Markově evangeliu (Mk 2, 3-12) nacházíme příběh o tom, jak čtyři lidé nesli svého ochrnutého přítele na nosítkách k Pánu Ježíši. Tito lidé museli zajisté věřit, že pokud se jim podaří ochrnutého dostat do blízkosti Ježíše, bude to mít na jejich přítele zázračné účinky. Přátelé tedy překonávají překážky a dostávají se k Pánu Ježíši, který posléze jejich přítele uzdravuje. Přímluvná modlitba je něco podobného jako to, co vykonali tito čtyři lidé. Člověk přináší před Pána ty, které miluje, ty, jejichž bolest se ho dotýká. Není důležité, že neví, co se bude dít dál. Ani že nezná největší potřeby svého přítele, a jakým způsobem by potřeboval pomoci. Jednoduše tyto své přátele nese před Pána a důvěřuje Boží dobrotě. Apoštol Pavel nám říká: „Radujte se s radujícími, plačte s plačícími.“⁴⁸ Jedním z předpokladů pro přímluvnou modlitbu tedy je to, aby sám sobě člověk dovolil být pohnut soužením druhých lidí.⁴⁹

Někdy se člověku může zdát, že všechna slova, kterými se, ať už se nachází v jakékoli situaci, snažíme pomoci svým blízkým, jsou marná, a proto nezbyvá než se za něj přímluvně ve skrytu modlit. V tom však nelze spatřovat pouhé druhotné východisko z nouze, či slabou náhražku za mocné slovo a rázný čin. Je zde naopak obsažena velká moc a cenný dar a také účinná pomoc při obavách o své drahé.⁵⁰

⁴⁵ srov. NOHAVICA, J. *Evangelický katechismus pro dospělé*, s. 62.

⁴⁶ srov. STEHLÍK, D. *Přednáška z předmětu Praktická teologie*, 2011, VOŠ soc. a teolog. Dorkas.

⁴⁷ srov. MAYFIELDOVÁ, S. *Objevování modlitby*, s. 48.

⁴⁸ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Ř 12,15.

⁴⁹ srov. MAYFIELDOVÁ, S. *Objevování modlitby*, s. 47-48.

⁵⁰ srov. HAVRÁNEK, A. *Úvahy o pastýřské péči*, s. 112.

Velkým přímluvcem byl, jak již je zmíněno výše, např. Mojžíš. Na jeho modlitby Bůh odpověděl a slitoval se nad svým lidem.⁵¹ Pán Ježíš přímluvnou modlitbu neustále uplatňuje, protože se za nás před Otcem přimlouvá.⁵² V Novém zákoně nacházíme mnohé zmínky o tom, jak se lidé přimlouvají za církev i za jednotlivce. Přímluvné modlitby jsou velmi potřebné, zvláště v situacích množství lidí, kteří ještě nenašli správnou cestu pro svůj život, nemocné lidi, lidi rozličně trpící apod.⁵³

2.4 Modlitba prosby

Prosby jsou na rozdíl od přímluv modlitbami osobnějšiho charakteru. Modlitba prosby však může vést člověka také k přímluvám za druhé lidi, podobně jako je tomu v případě přímluvných modliteb, kdy můžeme čelit svým vlastním potřebám. Jak již bylo řečeno, když se modlíme k Bohu, samotná modlitba často nebývá vymezena v daných přihrádkách, které si vytváříme.⁵⁴

Při přemýšlení nad modlitbou prosby, docházíme k závěru, že si člověk musí zcela nepokrytě připustit, jak mnoho je na Bohu závislý. Lidé sami sebe nestvořili. Jejich Stvořitelem je Bůh. A jako stvořené bytosti jsou lidé omezeni. Bůh však není nijak omezen. V lidském životě je však mnoho omezení, kterým člověk nemůže čelit. Za těchto okolností přicházíme k Bohu a předkládáme mu své prosby. Prosba je tedy žádostí o požehnání, která pro svůj život potřebujeme. S vědomím vlastní nedostatečnosti se tak obracíme k Bohu a žádáme jej, aby se s námi podělil o svou sílu, moudrost, pomoc, potěšení či pokoj.⁵⁵

Je nanejvýš vhodné, ba nutné, abychom své potřeby a osobní tužby našich srdcí svěřovali Bohu. V Bibli můžeme nalézt příklady toho, jak se Pán zastává těch, kdo na Něj a před ním očekávají. Některé prosby mohou vyžadovat vytrvalou, dlouhodobou modlitbu. Existují také prosby, kdy je příhodné, podobně jako to učinila Marie, Lazarova sestra, sednout si k nohám svého Mistra a rozmlouvat s ním. Když své tužby předkládáme Pánu, můžeme také lépe porozumět našemu srdci. Začínáme poznávat, jak bychom se mohli lépe modlit sami za sebe, ale také za ostatní či za situace, kterými procházíme. Naše prosby se proto postupem času mohou měnit, specifikovat. To zpravidla může vést k našemu růstu v moudrosti, v odhalení a pochopení Boží vůle.

⁵¹ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, 2 M 32,7-14.

⁵² srov. tamtéž, Žd 7,25.

⁵³ srov. GIBSON, J. *Křesťanství pro začátečníky i pokročilé*, 2. díl, s. 102.

⁵⁴ srov. PAYNEOVÁ, L. *Naslouchající modlitba*, s. 55.

⁵⁵ srov. GOODWIN, T., PALMER, B. *Co se děje, když se modlím*, s. 18-19.

Přicházíme také na to, jak se na naše prosby dívá Pán. Ježíš říká: „Proste, a bude vám dáno; hleďte a naleznete; tlučte a bude vám otevřeno. Neboť každý, kdo prosí, dostává, a kdo hledá, nalézá, a kdo tluče, tomu bude otevřeno.“⁵⁶ Modlitba má opravdu nesmírnou moc. Je proto nezbytné, abychom žádali Boha o zjevení jeho vůle, co se týče našich proseb. Důležité je také být v prosebných modlitbách vytrvalý. Jako příklad takové prosby nám může posloužit neodbytná vdova z Ježíšova podobenství. Soudce, u kterého vdova vytrvale prosí, jí na závěr vyhovuje: „dopomohu jí k právu, poněvadž mi nedává pokoj. Jinak mi sem stále bude chodit a nakonec mě umoří.“⁵⁷ Pán nám tedy ukazuje, že když prosíme, vytrvale hledáme a nepřestáváme klepat, nakonec dostáváme.⁵⁸

2.5 Děkovná modlitba

Modlitba prosby by měla jít ruku v ruce s modlitbou děkovnou (nebo též modlitbou díkuvzdání). Jako prosba natahuje prázdné dlaně k Pánu, aby do nich vložil svá požehnání, díkuvzdání se sklání s vděčností za tyto dobré dary, které jsme obdrželi. Jádrem těchto modliteb je poznání, že pramenem veškerého dobra je Bůh. „Každý dobrý dar a každé dokonalé obdarování je shůry, sestupuje od Otce nebeských světél. U něho není proměny ani střídání světla a stínu.“⁵⁹ Člověk, který věří Bohu a buduje s ním vztah, by měl být vděčný za všechny dobré věci, které jsou v jeho životě. Nedostatek vděčnosti se projevuje postojem, který tvrdí, že za obdržená požehnání nevděčí člověk Bohu. To by vedlo k naprostému popření identity člověka, jako bytosti, kterou Bůh stvořil a uschopňuje ji k životu.⁶⁰

V Bibli nacházíme příklady děkovné modlitby, např. „Stále vzdáváme díky Bohu za vás za všechny a ustavičně na vás pamatujeme ve svých modlitbách“⁶¹. Apoštol Pavel nabádá křesťany, aby byli vděční a děkovali Bohu: „S vděčností v srdci oslavujte Boha žalmy, chválami a zpěvem, jak vám dává Duch. Všechno, cokoli mluvíte nebo děláte, činite ve jménu Pána Ježíše a skrze něho děkujte Bohu Otci.“⁶²

⁵⁶ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Mt 7,7-8.

⁵⁷ srov. tamtéž, L 18,5.

⁵⁸ srov. PAYNEOVÁ, L. *Naslouchající modlitba*, s. 55-56.

⁵⁹ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Jk 1,17.

⁶⁰ srov. GOODWIN, T., PALMER, B. *Co se děje, když se modlím*, s. 20-21.

⁶¹ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, 1 Te 1,2.

⁶² srov. tamtéž, Ko 3,16-17.

Modlitba díky má také velmi blízko k modlitbě chvály. Díkuvzdání a chvála mohou být dokonce dvě rozdílná slova k vyjádření stejného pocitu. Často jdou však společně vedle sebe.⁶³ „Vstupte do jeho bran s díkuvzdáním, do nádvoří jeho s chvalozpěvem! Vzdávejte mu chválu, dobrořečte jeho jménu“⁶⁴.

2.6 Modlitba za odpuštění

Modlitba za odpuštění nebo též modlitba pokání či kající modlitba je vlastně zvláštním druhem prosebné modlitby, zaujímá však velmi význačné místo v životě křesťana, a proto je nanejvýš vhodné se jí věnovat.

K této modlitbě nás vybízí slova z modlitby Páně: „A odpusť nám naše viny, jako i my jsme odpustili těm, kdo se provinili proti nám.“⁶⁵ Je velmi důležité, aby každý věřící činil pokání ze svých provinění a také odpouštěl druhým, pokud mu nějakým způsobem ublížili. Upírání odpuštění může ovlivnit ducha, duši i tělo člověka. Je důležité činit pokání z hloubi srdce, přijímat odpuštění a zříkat se všeho zlého. V Bibli můžeme nalézat zaslíbení těm, kteří se modlí za odpuštění: „Blaze tomu, z něhož je nevěrnost sňata, jehož hřích je přikryt. Blaze člověku, jemuž Hospodin nepravost nepočítá, v jehož duchu není záludnosti.“⁶⁶ Nacházíme zde i další povzbuzení k vyznávání jako i odpouštění hříchů druhým.⁶⁷

Když se člověk narodí z Boha, je novým stvořením v Kristu Ježíši, a je mu tedy i odpuštěn hřích – odloučení od Boha. Je zde opět obnoven dokonalý vztah s Bohem. Tato věc je tedy uzavřena. Věřící člověk však stále potřebuje vyznávat svá provinění tak, jak jej na ně upozorňuje jeho svědomí a Duch Svatý. Neméně důležité je také přijímání odpuštění. Křesťan musí ve víře přijmout fakt, že mu bylo skutečně odpuštěno. Má také v důvěře očekávat, že Kristus mu ukáže na jeho provinění, na hříchy v jeho životě, které ještě nebyly vyznány, aby z nich mohlo být neprodleně činěno pokání. Věřící člověk by měl prosit, aby mu Bůh zjevil, zda tady také nejsou hříchy, kterými se na něm provinili jiní lidé a které ještě nebyly odpuštěny. To vše

⁶³ srov. GOODWIN, T., PALMER, B. *Co se děje, když se modlím*, s. 22.

⁶⁴ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Ž 100,4.

⁶⁵ srov. tamtéž, Mt 6,12.

⁶⁶ srov. tamtéž, Ž 32,1-2.

⁶⁷ srov. PAYNEOVÁ, L. *Naslouchající modlitba*, s. 75-76.

by ovšem nemělo vést k pouhému zkoumání vlastního nitra. Pak by byla pozornost odvedena od Boha na člověka, což by nebylo žádoucí.⁶⁸

2.7 Rozjímavá modlitba

Rozjímavou modlitbu lze nazvat též modlitbou kontemplativní či meditací. Její pojetí se však může pod těmito názvy poněkud odlišovat. Rozjímání se pokouší najít samotnou pravdu. Snaží se zjistit, kdo je Bůh, co je míněno královstvím Božím, jaké místo zaujímá člověk v Božím stvoření apod. Usiluje o poznání, jak vést život, a o správný pohled na svět. Hlavní roli zde však nehraje pouhý rozum, jak by se mohlo zdát. V takovém případě by se jednalo o teologii či filozofii. Na tomto poznání se má podílet celý člověk – jeho imaginace, rozum, vlastní mínění, emoce apod. „Lidské „já“ se jako živý celek obrací k Pánu, a mění se tak samo od sebe ve vnitřní společenství a rozhovor s Bohem.“⁶⁹ Poznání se však člověk nepokouší najít pouze pro ně samotné, ale proto, aby jej proměnil ve skutek. Neměl by si proto klást pouze otázky typu: „Co je právě teď?“ „Jaký jsem nyní?“ Důležité jsou především otázky: „Co má být?“ „Jakým bych se měl stát, čeho se mám vyvarovat, co překonat, co dělat?“ Nezapomeňme však – aby rozjímání bylo skutečnou modlitbou, musí člověk při rozjímání přistupovat před svého živého Pána.⁷⁰

Před uskutečněním této modlitby je vhodné připravit si námět pro rozjímání, např. najít si vhodný biblický oddíl. Poté následuje samotná meditace – promýšlení a zpracovávání námětu pomocí vhodných otázek. Člověk rozjímá nad daným textem a pokouší se hlouběji do něj proniknout. Může přitom promlouvat ke Kristu s vědomím jeho přítomnosti. Poznávat Ježíše a trávit čas v jeho blízkosti pro duši člověka blahodárné účinky. V rozjímavé modlitbě by však nemělo scházet přímé zaměření se na vlastní život.⁷¹

2.8 Obecné členění modliteb

Velmi obecně lze říci, že existují dva základní modely modlitby, a sice modlitba ústní a modlitba vnitřní neboli modlitba srdcem. Toto vymezení platí jak na obecné úrovni, tak jemu učí i tradice církve (římskokatolická církev).

⁶⁸ srov. PAYNEOVÁ, L. *Naslouchající modlitba*, s. 75-76.

⁶⁹ srov. GUARDINI, R. *O modlitbě*, s. 115.

⁷⁰ srov. tamtéž, s. 115-116, 123.

⁷¹ srov. tamtéž, s. 120-122.

První způsob modlitby, o které zde pojednáme, je již výše zmíněná modlitba ústní. Tato modlitba je církevními otci označována za méně dokonalou, což nemění nic na věci, že se jedná o modlitbu jako takovou, čili před Boží tváří velmi hodnotnou. Jednoduše řečeno, při této modlitbě člověk prostřednictvím slov přednáší Pánu svoje prosby, díky, chvály apod. Do této kategorie lze řadit modlitbu liturgickou, jakož i kupříkladu modlitbu Páně. Je důležité podotknout, že tento druh modlitby se nevyznačuje pouhým odříkáváním, nýbrž vyznání ústy musí provázet postoj srdce a ztotožnění se s vyřčenými slovy modlitby.⁷²

Druhý způsob modlitby se nazývá modlitbou vnitřní. Dle slov Terezie z Avily lze tuto modlitbu charakterizovat jako „spontánní, láskyplný a velmi častý rozhovor s Bohem, při němž nejde o to hodně myslet, nýbrž hodně milovat. Tradice církve učí, že této „dokonalejší“ formy modlitby lze dosáhnout jak jinak než cestou za Bohem, a to buď cestou individuální, přičemž vnitřní modlitby je dosaženo zpravidla po dlouhé době. Druhý způsob je cesta kolektivní, čili prožívání života s Bohem mezi bratry a sestrami v církvi, kdy nezdědka dochází k tomu, že v našich bratřích nacházíme cestu vedoucí k Bohu. Prostřednictvím této cesty lze vnitřní modlitby dosáhnout již na počátku. K tomuto tvrzení církve dochází na základě zkušenosti mnohých věřících, která tvrdí, že láskou k Pánu Ježíši přebývajícím v našich bratřích lze dosáhnout živého vztahu s Bohem. Jinými slovy řečeno, člověk zjistí, že Pán Ježíš jej skrze druhé lidi miluje a tehdy začíná růst spontánní a důvěrný rozhovor se svým Stvořitelem.“⁷³

Faktem zůstává, že proto, aby tento způsob vnitřní modlitby zůstal živým, je zapotřebí být v modlitebním úsilí věrný a mít čas vyhrazený pro modlitbu, který je třeba neopomíjet a nezkracovat.⁷⁴

2.9 Předpoklady pro dobrou modlitbu

K realizaci modlitby je mnohdy zapotřebí učinit určité přípravné kroky a vytěsnit rušivé elementy, které mohou bránit našemu soustředění. Proto je dobré zaměřit svou pozornost na následující kritéria, které mohou být při modlitbě stěžejními.

⁷² srov. LUBICHOVÁ, CH. *Modlit se jako anděl*, s. 17.

⁷³ srov. tamtéž, s. 17.

⁷⁴ srov. PHILIPPE, J. *Čas pro Boha*, s. 69.

2.9.1 Stav srdce

Prvním předpokladem je stav srdce, které je třeba ve chvílích modlitby udržovat odpoutané ode všeho ostatního a zaměřené jen a jen na Ježíše. Tento krok se mnohdy může zdát nerealizovatelným, jelikož lidskou mysl neustále zaměstnává množství myšlenek a starostí.⁷⁵

2.9.2 Místo

Dalším předpokladem je zvolit vhodné místo, prostředí k modlitbě, které by nám nejvíce vyhovovalo. K těmto účelům dobře slouží například kostel, kaple, zahrada nebo příroda. Je vhodné podotknout, že Bůh je přítomen všude, tedy na každém místě, a tak se s ním dá hovořit kdekoli.⁷⁶

Na druhou stranu se lze poučit z příkladu Pána Ježíše, který pro účely modlitby vyhledával osamělá místa (Mk 1,35) a rovněž volil vhodnou dobu. Z evangelií se můžeme dočíst o „nočním tichu“. Tato doba a místo je nezbytným předpokladem pro usebraní se a soustředění. Tak jak je důležitý čas vyhrazený pro modlitbu, je dobré vyhradit si pro ni v každé domácnosti i určitý prostor.⁷⁷

2.9.3 Poloha těla

Nemálo důležitá je rovněž volba polohy těla, poněvadž ačkoli se modlíme prostřednictvím duše, nemění to nic na věci, že naše tělo je s duší velmi těsně spojeno, a tedy projevy těla mohou mít nemalý vliv na naši modlitbu. Je tedy třeba dbát na to, aby člověk usilující o modlitbu nebyl příliš unavený, či aby její poloha, při které se modlí, nevysilovala. Když člověk nemá dobrou polohu, a musí ji každou chvíli měnit, určitě to nepodporuje bdělé setrvávání před Pánem, což je pro modlitbu nezbytné.⁷⁸ Na druhou stranu je dobré říci, že některé polohy mohou pomoci vyjádřit úctu, kterou vůči Bohu cítíme, (kupříkladu modlitba vkleče) jakož i napomoci soustředěnosti (kupříkladu poloha vleže člověka zpravidla vede k dřimotě místo ke kýženému soustředění).⁷⁹

⁷⁵ srov. LUBICHOVÁ, CH. *Modlit se jako anděl*, s. 18.

⁷⁶ srov. tamtéž, s. 19.

⁷⁷ srov. PHILIPPE, J. *Čas pre Boha*, s. 70.

⁷⁸ srov. tamtéž, s. 70.

⁷⁹ srov. LUBICHOVÁ, CH. *Modlit se jako anděl*, s. 19.

2.9.4 Délka modlitby

Modlitba by měla trvat dostatečně dlouhý čas. Modlit se pět minut příliš neznamená darovat svůj čas Bohu. Kdo má možnost, neměl by váhat obětovat hodinu denně, ba i víc. Totiž, čas, který věnujeme Bohu, není nikdy časem promarněným, ba naopak umožňuje se Pánu více přiblížit, poznávat jej a zakoušet. Je třeba se však vyvarovat převeliké ctižádosti při stanovení délky modlitby, protože hrozí, že to bude nad naše síly, což by mohlo vést ke znelíbení si modlitby, což není žádoucí. Lépe je určit si poměrně krátký čas a věrně ho každý den dodržovat. V zásadě platí, že pokud člověk chce, aby modlitba přinášela kýžené ovoce, je třeba věrně zachovávat stanovený čas a nepodléhat pokušení zkracovat jej, tím spíše, že zkušenost dokazuje, že někdy nás Pán přijde požehnat a navštívit až v posledních minutách.⁸⁰ Na druhou stranu, co se týče množství pronesených slov úzce související s délkou modlitby, Pán říká: „Nemodlete se jako pohané, ti si myslí, že budou vyslyšeni pro množství svých slov.“⁸¹

⁸⁰ srov. PHILIPPE, J. *Čas pre Boha*, s. 68,69.

⁸¹ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona* Mt 6,7.

3. Boj o modlitbu

Tato kapitola pojednává o skutečnosti, že člověk, ačkoli je tvorem stvořeným samotným Bohem a v nitru se potýká s touhou komunikovat se svým Stvořitelem, často není tohoto kontaktu schopen. Potýká se s množstvím překážek, které mu v modlitebním úsilí brání a od modlitby jej odvádějí. Kapitola se pokouší objasnit, co je příčinou tohoto nezdaru a jaké kroky je třeba podniknout k jejich překonání.

3.1 Poznání Boha

Ačkoli je modlitba člověku a o co víc křesťanu záležitostí navýsost důležitou, mnoho lidí ji dost dobře nechápe a vidina modlitby v jejich srdcích působí nemalé rozpaky. Pokud se bavíme o křesťanech, tento problém může být dozajisté zapříčiněn skutečností, že Boha dost dobře neznáme. Ne zřídka se můžeme setkat s faktem, že mnozí lidé promítají do osoby Boha svoje vlastní představy, které bývají často zkreslené. Člověk někdy může vnímat Boha jako bytost disponující stejnými a často pochybnými vlastnostmi jako lidé, což může být nemalou příčinou nechuti a odporu k modlitbě. Každý křesťan byl vírou poučen, že vše co je, co potřebuje a co postrádá, je v Bohu a našem Pánu Ježíši Kristu, v němž se podle vůle Otce nebeského rozhodla přebývat plnost Jeho štědrosti (srov. Ko 1,19; J 1,16). Tímto způsobem lze naznačit, že veškeré věci, o něž v modlitbě prosíme, se nacházejí v našem Bohu, je tedy zapotřebí nejprve Boha lépe poznat a potom ke svému Králi s vírou přicházet a žádat jej o to, o čem jsme se dozvěděli, že v Něm je. Tímto způsobem, tedy zevrubnějším poznáním našeho Pána, lze odstranit nechuť k modlitbě zapříčiněnou neznalostí Boha a věcí, jež lze v Něm modlitbou získat. Dozajisté by přístup člověka k modlitbě byl ochotnější, pokud by si byl vědom, že Pán je dárce všeho dobrého maje na mysli prospěch člověka, přičemž nás zve, abychom skrze modlitbu žádali o poklady, které má pro nás od věčnosti připravené.⁸²

3.2 Modlitba náleží Bohu

Dalším nemalým problémem, který s modlitbou souvisí, je skutečnost, že moc dobře nemáme jasno v tom, ke komu se modlíme a co On pro nás lidi udělal, ačkoli modlitba má být záležitostí určenou výlučně Bohu. I když naše modlitba často není adresná, přesto pocítujeme nutkání modlit se, a to proto, že Bůh volá každého člověka, ať už je

⁸² srov. BOICE, J. *Základy křesťanské víry*, s. 398.

tento hlas tichý nebo zřetelný.⁸³ Dovolím si citovat pasáž z Matoušova evangelia z Kázání

na hoře, kde chce Pán Ježíš kromě nevhodnosti okázalé modlitby před lidmi upozornit především na důležitost adresovat modlitbu právě Bohu. „A když se modlíte, nebud'te jako pokrytci: ti se s oblibou modlí v synagógách a na nárožích, aby byli lidem na očích; amen, pravím vám, už mají svou odměnu. Když ty se modlíš, vejdi do svého pokojíku, zavři za sebou dveře a modli se ke svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí“.⁸⁴

Pán Ježíš jistě nechtěl tímto svým výrokem naznačit, že by veřejná modlitba neměla svoji hodnotu a smysl, protože sám veřejnou modlitbu uskutečňoval. Byl spíše znepokojen tím, že člověk má tendenci modlit se sám k sobě či k druhým lidem na místo k Bohu.⁸⁵ Je tedy třeba směřovat modlitbu přímo k Bohu s vědomím, že Pán je vždy ochotný nás vyslyšet, zvláště modlíme-li se v souladu s Jeho vůlí.⁸⁶

3.3 Vyhýbání se modlitbě

Další skutečností, na kterou je vhodné poukázat a která je součástí tzv. „boje o modlitbu“, čili vynakládání úsilí a překonávání překážek a indispozic ve snaze modlit se, je povaha člověka, který má tendence se modlitbě a veškerým jej přesahujícím aktivitám se vyhýbat. Člověk svým způsobem v sobě chová veliký rozpor, protože na jednu stranu Boha potřebuje: „Ty jsi můj Bůh, Tebe hledám, Bože, má duše žízní po Tobě! Po Tobě dychtí tělo mé jak suchá země prahnoucí po vodě“.⁸⁷ Na druhou stranu tentýž člověk nechce nic vědět o své závislosti na Bohu a vyhýbá se mu: „Lid, který se vzpírá slyšet má slova“.⁸⁸

Ačkoli člověk zakouší nadpřirozenou sílu modlitby, pocítuje její účinky a zakouší dobro z modlitby pramenící, přesto se modlitbě vyhýbá, kde může. Příčinou může být skutečnost, že člověk Boha nevnímá, či spíše jej vnímá mimosmyslově na rozdíl od lidí a věcí. Lidé a věci se člověka bezprostředně dotýkají a jednají s ním, smysly je lze uchopit. Bůh je sice v našem životě přítomen mnohem skutečněji, než veškeré věci a lidé, je tedy zjevný ale zároveň skrytý. Lze ho vidět prostřednictvím zraku víry a zakoušet srdcem, které k Němu plane láskou. Lidský zrak a srdce jsou však často

⁸³ srov. SCHONBORN, CH. *Cesty modlitby*, s. 13.

⁸⁴ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Mt 6,5-6.

⁸⁵ srov. BOICE, J. *Základy křesťanské víry*, s. 399.

⁸⁶ srov. tamtéž, s. 399.

⁸⁷ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Ž 63,2.

⁸⁸ srov. tamtéž, Jr 13,10

vlivem okolností k vnímání Boha otupělé. V takovém případě se styk s Ním musí uskutečňovat na základě věrnosti v modlitbě a člověk tak musí vstupovat do zdánlivé temnoty a prázdnoty.⁸⁹

Jedná se zde o veliký paradox, že ačkoli člověk z Boha žije a jen díky Němu existuje, přece ho stojí tak nesmírnou námahu s Bohem se setkat a často k tomu dokonce pocítuje nechuť a hledá záminky, jak by se Bohu vyhnul. Velmi často člověk zjišťuje, že kdykoli si pro modlitbu chce vyhradit čas, tlačí se do popředí všechno možné i nemožné.⁹⁰ Je velmi důležité, aby se člověk nepoddal pocitům nechuti k modlitbě, protože to by mělo za následek naprosté ustání v modlitebním úsilí. Je tedy důležité podotknout, že úkon modlitby není záležitostí pocitů, nýbrž vůle a ochoty se modlit.⁹¹

3.4 Soustředění

Nezbytnou podmínkou k dobré modlitbě je soustředění, o které je třeba usilovat a kterého se nám často pro množství starostí nedostává. Člověk bývá zpravidla zmítán mnoha věcmi, okolnostmi, vzrušován dojmy, podněcován touhami či obavami nebo vášněmi. Kvůli působení těchto vnějších vlivů je zvláště v dnešní hektické době člověk ba skoro neschopen zastavení se a zahloubání. Vlivem těchto skutečností by téměř nebylo možné se modlit, jedině za předpokladu, že se člověk zastaví a uklidní. Musí se tedy oprostít od okolního světa a obrátit se k tomu, co má hodnotu věčnou a co je v té chvíli nejvíce důležité, tedy k modlitbě. Je tedy třeba striktně si stanovit, že čas, který si vymezím, nebudu věnovat ničemu jinému než modlitbě. Toto striktní stanovisko je zapotřebí uskutečnit zvláště proto, že lidská mysl je neustále zaměstnávána a jakmile se člověk začne modlit, začnou se zpravidla vtírat myšlenky vyvolané vnitřním nepokojem a týkající se všeho možného jen ne Pána Boha, např. práce, zařizování, rodina apod. Paradoxně, vše výše jmenované se člověku pozdává být důležitějším než modlitba, která se v tu chvíli jeví jako pouhá ztráta času. Soustředit se tedy znamená překonat tento klam vnitřního nepokoje, osvobodit se od všeho nepatřičného a dát prostor tomu, který má svrchované právo na náš čas.⁹²

Neméně důležitým významem slova soustředit se v kontextu modlitby je být bdělým. Stav bdělosti jde ruku v ruce se stavem klidu, který je pro modlitbu nezbytný,

⁸⁹ srov. GUARDINI, R. *O modlitbě*, s. 25-26.

⁹⁰ srov. SCHONBORN, CH. *Cesty modlitby*, s. 13.

⁹¹ srov. GUARDINI, R. *O modlitbě*, s. 26.

⁹² srov. tamtéž, s. 29-30.

protože jen za těchto podmínek se člověk dokáže ztišit a pohroužit do hlubin. Soustředění je správným stavem nitra vůbec, poněvadž člověku umožňuje navázat správný vztah k lidem, věcem a především ke svému Stvořiteli, napomáhá stavu bdělé pohotovosti, která je třeba k vlastnímu setkání s Pánem.⁹³

Soustředěním musí modlitba vpravdě začít. Avšak vyžaduje to veliký boj s naší vlastní osobností, protože bývá téměř pravidlem, že jakmile chceme být přítomni a zvláště týká-li se to modlitební bdělosti a ztišení, můžeme pozorovat, jak prudce nás to odvádí na všechny strany. Tato všechna úskalí je ale třeba přestat, protože když to člověk jejich vlivem vzdá, nenaučí se modlit nikdy. Je třeba vytrvat, protože modlitba je setkání s Bohem a Bůh se touží sdílet s každým člověkem⁹⁴ Je však třeba podotknout, že žádná námaha vynaložená k modlitebnímu soustředění nebude marná, protože i kdyby člověk strávil dokonce celý čas, který si vytyčil k modlitbě, snahou o soustředění, strávil by jej dobře, protože již samo soustředění je modlitbou.⁹⁵

3.5 Přítomnost Boží jako pohnutka k modlitbě

Ještě než se člověk naučí vyslovovat své první modlitby, je již Bůh přítomen v jeho životě a zůstane s ním až do posledního okamžiku stráveného zde na zemi. Tato přítomnost samotného Boha v každém lidském životě je něčím tak velikým a základním, že má být pohnutkou být za to Bohu vděčný a o vztah s ním prostřednictvím modlitby usilovat. Vždyť Bůh je všudypřítomný ve všech věcech a živočiších, především ale v člověku. Lze z toho tedy usoudit, že všechny věci, živočichové i lidé mají svůj původ v Bohu samotném. „V něm totiž žijeme, pohybujeme se a jsme“.⁹⁶

Pro naši modlitbu je tedy tolik zásadní uvažovat o Boží všudypřítomnosti a plněji si ji uvědomovat.⁹⁷

3.6 Příčina útěku od modlitby patrná z Bible

Příčinu, proč se člověk vyhýbá modlitbě a tedy i setkání se svým Stvořitelem nám pomáhá objasnit Bible, respektive její kniha Genesis. Na počátku totiž žil člověk s Bohem ve vzájemné důvěře a blízkém, ba až důvěrném vztahu. Ráj byl stavem, kdy přátelství s Bohem nebylo ničím porušeno ani zkaleno. Právě příběh o prvním

⁹³ srov. GUARDINI, R. *O modlitbě*, s. 33.

⁹⁴ srov. SCHONBORN, CH. *Cesty modlitby*, s. 13.

⁹⁵ srov. GUARDINI, R. *O modlitbě*, s. 35.

⁹⁶ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Sk 17,28.

⁹⁷ srov. SCHONBORN, CH. *Cesty modlitby*, s. 14.

hříchu nám pomáhá objasnit, proč kromě touhy po Bohu existuje v lidském srdci také tendence před Ním utíkat. Po prvním hříchu se člověk schovával před Bohem, který jej hledal. „Slyšel jsem Tvůj hlas v zahradě a bál jsem se, že jsem nahý, a proto jsem se skryl.“⁹⁸

Od té doby náš vztah k Bohu velice často určuje strach a útěk. Nedůvěra k Němu je hluboko v nás skryta, stejně jako nedůvěra lidí k sobě navzájem. Boží cesta je však poněkud jiná. On nás volá stejným způsobem, jako naše prarodiče: „Adame, kde jsi?“⁹⁹ Pán nás stále hledá a touží po nás a láskyplně nás provází celým životem s touhou pozvat nás k důvěrnému přátelství, kterého lze dosáhnout především skrze modlitbu.¹⁰⁰

⁹⁸ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Gn 3,10.

⁹⁹ srov. tamtéž, Gn 3,9-13.

¹⁰⁰ srov. SCHÖNBORN, CH. *Cesty modlitby*, s. 14.

4. Význam modlitby v životě křesťana

Tato kapitola se zabývá tím, jaký význam může mít modlitba pro život člověka, především pro věřícího. Také poukazuje na nutnost až nezbytnost modlitby v životě, protože upnutí se ke Stvořiteli je pro člověka existenční záležitostí. Jsou zde také vyjmenovány základní důvody pro modlitbu a užitek, který modlitba člověku přináší.

4.1 Modlitba jako podstata člověka

Modlitba není pouze náboženskou záležitostí. Jedná se o životní otázku každého člověka. Modlitba je „prapotřebou“ lidí a je-li potlačena, může se to projevit například ztrátou duševní rovnováhy, pocitem bezvýznamnosti, neklidem či útekem do otupělosti. Pokud není vztah člověka k Bohu v pořádku, pomalu se rozpadá i vše ostatní.¹⁰¹ Modlitba je pro lidské bytí něčím podstatným, protože člověk byl stvořen k Božímu obrazu, což znamená, že má možnost stanout před Bohem, jakožto tvor před svým Stvořitelem. Zároveň může navázat s Bohem vztah a žít v osobním společenství s ním. Tato možnost je pro lidské bytí tolik typická, že jej přímo utváří a tím odpovídá na otázku, kdo je člověk. Člověk není a nedokáže být sám sebou, pokud nerealizuje toto své specifické povolání. Tím, že se modlí, pěstuje vztah k Bohu a žije s Ním ve společenství. Právě tehdy je naplno tím, jak si jej představuje Bůh a jak ho stvořil.¹⁰²

Bez modlitby je tedy člověk ve svém bytí velmi ochuzen. V modlitbě zůstává člověk lidským, a jestliže se mu stalo, že své lidskosti pozbyl, znovu ji nabývá.¹⁰³

Podle Špidlíka patří modlitba k lidskému životu stejně, jako zpěv ptáků patří k životu ptačímu. Lze ji pozorovat u všech národů světa a ve všech dobách.¹⁰⁴

Guardini poukazuje na to, že se člověk dostává do velkého nebezpečí, pokud v jeho životě není něco na způsob modlitby, jelikož nutnost modlitby vychází ze samotných potřeb zdravého lidského života. Také někteří lékaři poukazují na to, že pokud se člověk ve svém životě zabývá pouze vnějšími věcmi, materialismem a úsilím práce, brzy se vyčerpá a stane křečovitým. Proto je důležité, hledat hloubku svého života, zaměřit se na své vnitřní kořeny a neztrácet vnitřní střed, který je bezpečnou oporou umožňující

¹⁰¹ srov. ABELN, R.; KNER, A. *Modlit se člověk naučí jen modlitbou*, s. 7.

¹⁰² srov. LUBICHOVÁ, CH. *Modlit se jako anděl*, s. 3.

¹⁰³ srov. ABELN, R.; KNER, A. *Modlit se člověk naučí jen modlitbou*, s. 13.

¹⁰⁴ srov. ŠPIDLÍK, T. *Umíme se modlit?*, s. 3.

střetávat se s vnějším světem a zároveň se vracet k sobě samému. K životu v takové harmonii nestačí pouze relaxovat, jezdit do přírody či hledat duševní uspokojení v hudbě, umění, filosofii či v čemkoli jiném. To vše přináší tělesné i duševní posílení, které se brzy spotřebuje. Proto je velmi důležité soustředit se v životě také směrem člověka přesahujícím, umět hloubat a rozjímat na způsob modlitby. To je ovšem obtížné, pokud v životě člověka chybí přesvědčení víry, protože modlitba by se neměla konat pouze ve svůj prospěch, ale na základě vnitřního vztahu k Bohu.¹⁰⁵

Věda poukazuje na to, že moci se někomu svěřit, smět se doprošovat, moci se vymluvit a volat patří k lidské existenci. Freud nazýval náboženství hlavní lidskou neurózou. Jung naopak prohlásil, že u všech případů, s kterými se setkal, je neuróza ve druhé polovině jejich života potlačený Bůh a může být odstraněna pouze tehdy, pokud se vzniklá zábrana prolomí a otevře-li se v životě člověka cesta potřeby vyznat se Bohu, kterému se lze zcela svěřit.¹⁰⁶

4.2 Důvody k modlitbě

Boice vyjmenovává jedenáct důvodů proč je modlitba podstatná. První bod poukazuje na to, že existuje satan a Bůh určil, že čelit mu lze skrze modlitbu. Druhý bod říká, že modlitba je člověku dána jako cesta, skrze kterou může od Boha dostat to, co je potřeba. Třetím důvodem je, že jako nezbytnou součást svých životů považovali modlitbu následovníci Pána Ježíše – apoštolové, kteří jsou Bohem určeni za příklad. Čtvrtý bod říká, že modlitba byla na předním místě a měla velmi důležitou úlohu v životě Pána Ježíše na tomto světě. Pátým důvodem je, že modlitba zaujímá největší díl nynější služby Ježíše, který se přimlouvá za své následovníky.¹⁰⁷ Šestý bod představuje modlitbu jako nástroj, jenž Bůh dal k tomu, abych od něj mohl člověk přijímat milosrdenství a obdržet milost, která mu má být pomocí v dobách nejrůznějších obtíží. Sedmý bod říká, že modlitba je způsob, kterým lze získat hojnost Boží radosti. Osmým důvodem je, že modlitba spojená s děkováním Bohu představuje cestu, jak se zbavit úzkosti a získat pokoj, který převyšuje všechny lidské představy. Devátý bod zdůrazňuje, že modlitba může vést k plnosti Ducha svatého. V desátém bodě je spatřována důležitost modlitby v tom, že pomáhá lidem k tomu, aby setrvali bděli pro okamžik druhého příchodu Krista. Jedenáctým důvodem je, že modlitbu využívá

¹⁰⁵ srov. GUARDINI, R. *O modlitbě*, s. 20-22.

¹⁰⁶ srov. ABELN, R.; KNER, A. *Modlit se člověk naučí jen modlitbou*, s. 7.

¹⁰⁷ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Žid 7,25.

Bůh k tomu, aby posílil duchovní růst lidí, dodal síly do jejich konání, přiváděl další lidi k víře a dával mnohá další požehnání církvi Kristově.¹⁰⁸

Význam modlitby popsal také Akvinský ve svém Výkladu modliteb, podle kterého je modlitba užitečná, neboť s sebou nese trojí dobro. Zaprvé se jedná o účinný a užitečný prostředek proti zlu, protože se modlitbou člověk zbavuje spáchaných hříchů včetně obav z příštích hříchů, jakož i trápení a zármutku. Jako příklad Akvinský uvádí lotra, který se modlil na kříži a došel odpuštění a věčného života. Zadruhé modlitba účinně a s užitkem pomáhá, aby se splnily všechny žádosti a pokud není člověk vyslyšen, modlil se nedbale nebo se nemodlil o to, co je pro jeho spásu v dané situaci prospěšnější. V Bibli je psáno: „*Všechno, oč v modlitbě prosíte, věřte, že to zcela jistě dostanete.*“¹⁰⁹ Zatřetí spatřuje Akvinský užitečnost modlitby v tom, že přibližuje člověka k Bohu.¹¹⁰

4.2.1 Modlitba jako rozhovor s Bohem

Modlitba je dialog s živým a osobním Bohem. Modlící se člověk tedy nestojí před němou zdí, ale před živoucím Bohem, který není vzdálený ani bezcitný. Bůh je milující a citlivý, má srdce a zájem o každého člověka.¹¹¹

Při modlitbě by nemělo jít o to, učinit Boha sluhou a snažit se Ho zapřáhnout do „vozu svých přání“. Rozhovor s Bohem neznamená v prvé řadě změnu okolností, ale změnu srdce člověka. Z modlícího se tak stává člověk pevnější a schopný zvládnout situace, které se zdají být beznadějně.¹¹² Modlitba je především rozmluva s Bohem jako s přítelem, která vede ke společenství s Ním. Není dobré zužovat přátelství na pouze osobní zisk. K Bohu a k modlitbě by se nemělo přistupovat pouze s úsilím získat hmotné a jiné výhody. Tím by se jednalo o pouze obchodní záležitost, která ignoruje pravou podstatu modlitby. Modlitba by měla být pro věřícího záležitostí tolik samozřejmou, že si život bez ní nedokáže představit. Základní motivací by měla být láska, která stojí na dávání a nikoli na přijímání.¹¹³

¹⁰⁸ srov. BOICE, J. *Základy křesťanské víry*, s. 397.

¹⁰⁹ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Mk 11, 24.

¹¹⁰ srov. AKVINSKÝ, T. *Výklad modliteb*, s. 7-8.

¹¹¹ srov. ABELN, R.; KNER, A. *Modlit se člověk naučí jen modlitbou*, s. 31.

¹¹² srov. tamtéž, s. 19.

¹¹³ srov. SALVO. *Modlitba*, s. 23.

Modlitba je pro rozvíjení osobního vztahu jako opravdového oboustranného rozhovoru nezbytná. Zároveň je modlitba více než pouhým rozhovorem. Je to výsada.¹¹⁴

Sv. Terezie od Dítěte Ježíše popisuje modlitbu jako vzlet srdce, prostý pohled k nebi a zvolání vděčnosti a lásky uprostřed zkoušek i v radosti.¹¹⁵

Rozhovor s Bohem je nejvyšší formou rozhovoru a znamená záchranu, oprostění, svobodu. On s vřelým zájmem naslouchá všemu, co vychází člověku ze srdce. To, co mu lidé říkají, nebere pouze na vědomí, ale zároveň se to stává záležitostí, kterou chce řešit. Lze hovořit nejen k Bohu, ale také s Ním. Člověk může mluvit k Bohu a On sám promluvil k lidem například a především tím, že Ježíšovým prostřednictvím dal nahlédnout do svého srdce.¹¹⁶

Bůh nazývá člověka svým přítelem a zároveň mu své přátelství nabízí. Je přítelem, kterému lze bezvýhradně důvěřovat. K Bohu je možné hovořit otevřeně z nitra svého srdce a říkat mu úplně vše s vědomím, že On to správně pochopí. Jako ozvěnu této důvěry a lásky i On projevuje svůj vřelý vztah. I kdyby byl takový člověk všemi napaden, On jej bude hájit a nikdy proti němu nebude postupovat nečestně. Bůh je blízko, nechybí a nemění se. On je tím nejspolehlivějším přítelem, který člověka neopouští a nezříká se ho. Je důležité, aby Kristu, jako příteli, člověk zůstal věrný a často se s Ním v modlitbě setkával.¹¹⁷

4.2.2 Život s Bohem

Modlitba je cestou k ustavičnému setkávání s Bohem a k uvědomělému životu, jaký Bůh pro člověka zamýšlel. Pouze ze setkání s Bohem se podaří opravdový život.¹¹⁸ Být s Ním, uvědomovat si Jeho blízkost ve svém životě, vnímat Jeho přítomnost, modlit se beze slov, v jednoduchosti, celým svým životem, to je modlitba všech modliteb.¹¹⁹

Modlitba tedy znamená mnohem více než promluvu k Bohu či rozhovor s Ním. Jde o společný život s Bohem. Největší hodnota společenství s Ním spočívá v obecenství ducha. Takové obecenství převyšuje všechny slovní projevy. Pokud slova chybí, zůstává láska, věrnost a přátelství, vedoucí v tiché radosti k dokonalému štěstí. Lidé,

¹¹⁴ srov. BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry*, s. 397.

¹¹⁵ srov. SCHONBORN, CH. *Cesty modlitby*, s. 11.

¹¹⁶ srov. ABELN, R.; KNER, A. *Modlit se člověk naučí jen modlitbou*, s. 14.

¹¹⁷ srov. SALVO (kolektiv autorů), *Modlitba*, s. 25.

¹¹⁸ srov. GRUN, A. *Modlitba jako setkání*, s. 55.

¹¹⁹ srov. LAMBERT, W. *Modlitba a život*, s. 53-54.

kteří poznají a pochopí takový aspekt společenství, se již nikdy více netáží, proč se modlit.¹²⁰

4.2.3 Modlitba vede k jednotě a lásce

Při setkání s Bohem se lidé proměňují. Hříšníci cítí, že jsou bezpodmínečně přijati a díky tomu se mohou také oni sami lépe přijímat. Jsou svobodní k tomu, aby se mohli odevzdat Bohu a zároveň projevovat lásku svým bližním.¹²¹

K tomu, aby člověk dosáhl jednoty s Bohem, potřebuje budovat jednotu a žít v lásce také s lidmi. Boha může člověk hledat a nalézat tehdy, miluje-li své bližní a pozoruje-li Boží obraz v nich. Nachází ho, snaží-li se uskutečnit jednotu s bližním. Právě tehdy, modlí-li se člověk za druhé lidi, přivádí jej samotného modlitba do větší Boží blízkosti. Láska k Bohu může být podpíraná city k milovanému člověku. Člověk se tak může celým svým srdcem setkat s Bohem jako s někým, kdo Jej miluje a koho se i on snaží milovat.¹²²

K tomu, aby člověk mohl opravdově milovat druhé a mít neustále ve svém středu přítomného Ježíše, je láska k Bohu naprosto nepostradatelná. Získaná jednotu s Bohem, kterého člověk vnímá ve svém srdci, naopak pobízí k tomu, jít k ostatním lidem a pomáhat, aby láska k nim nebyla předstíraná povrchní či nedostatečná, ale plná, obětavá, zásadní a vedoucí k jednotě.¹²³

Pravá modlitba tedy vede k hlubšímu setkání s lidmi. Když se člověk modlí za druhého člověka, setkává se s ním novým a hlubším způsobem. Modlitbou je stále znovu vtahován na místa, kde nalézá božskou lásku a cítí se s druhým člověkem v nejzazším nitru spojen. Modlitba za druhého mění především samotného modlíčího. Vidí jej novými očima, ne pod dojmem hněvu či zklamání, ale z Božího hlediska. Zároveň nabývá vzhledem k němu novou naději, a když se s ním setká ve skutečnosti, jedná zcela jinak.¹²⁴

Není nic svatějšího nad pravé přátelství, protože jde o kousek nebe na zemi, ukazující nádherné společenství svatých jednou ve slávě. Modlitba slouží k budování

¹²⁰ srov. SALVO (kolektiv autorů), *Modlitba*, s. 26.

¹²¹ srov. GRUN, A. *Modlitba jako setkání*, s. 6-7.

¹²² srov. tamtéž, s. 33.

¹²³ srov. LUBICHOVÁ, CH. *Modlit se jako anděl*, s. 9-11.

¹²⁴ srov. GRUN, A. *Modlitba jako setkání*, s. 33.

takového přátelství s Bohem i s lidmi. Teprve poté se sympatie a vztahy, které Bůh vložil do srdce každého člověka, rozvinou do plných tvarů.¹²⁵

4.3 Modlitba a lidská nouze

Lidské reakce na nouzi a utrpení bývají různé. Člověk je mnohdy skleslý vůči životu, stěžuje si na své poměry, cítí hořkost vůči Bohu, hněv a podobně. Otevírá se zde však ještě jeden rozměr, a to možnost modlitby. Jedná se o Boží rozměr, který chce člověku v jeho nouzi pomoci. Bůh slyší a vyslychá upřímné lidské modlitby. Není neochotný slyšet a vyslyšet.¹²⁶

Nemusí jít pouze o nouzi hmotnou. Mnozí trpí nouzí vnitřní, která se dotýká jejich duše a ducha. Ta sice není tolik viditelná, ale přesto mnohdy krutě snižuje kvalitu lidských životů.¹²⁷

Bible vyzývá a povzbuzuje člověka v nouzi takto: „*Vede se někomu z vás zle? Ať se modlí!*“¹²⁸ „*Proste a bude vám dáno; hledejte a naleznete; thučte a bude vám otevřeno. Každý, kdo prosí, dostává; kdo hledá, nalézá; a tomu, kdo thuče, bude otevřeno*“¹²⁹

Také Bůh klepe na srdce každého člověka a prosí, aby se mu otevřelo. Člověk někdy musí prožít bídu k tomu, aby ono Boží klepání uslyšel. Bůh si lidskou bídu nepřeje, ale připouští ji a neopouští člověka, který se v ní nachází. Bída mnohé lidi znovu naučila modlitbě a právě v ní někteří našli Boha, čímž se stala bída jejich požehnáním a zrodila se vděčnost.¹³⁰

Podle evangelií Bůh zná vnitřní i vnější nouzi člověka a lidské potřeby mu nejsou lhostejné. Také Ježíš Kristus neprocházel kolem trpících netečně a bez povšimnutí. Ve své lásce se skláněl k nemocným a potěšoval všelijak sklíčené. V Božím charakteru je pevně zakódována zvláštní citlivost pro člověka, který se v nouzi nachází.¹³¹

¹²⁵ srov. SALVO (kolektiv autorů), *Modlitba*, s. 25.

¹²⁶ srov. ŽEMLIČKA, M. *Neodbytná modlitba* [online], poslední aktualizace 25. 11. 2007 [cit. 2014-3-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.cb.cz/praha3/files/redaktori/dokumenty/kazani/zemlicka/2007-11-25.pdf>>.

¹²⁷ srov. tamtéž,

¹²⁸ srov. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona*, Jakub 5,13.

¹²⁹ srov. tamtéž, Lukáš 11, 9-10.

¹³⁰ srov. SCHONBORN, CH. *Cesty modlitby*, s. 11-12.

¹³¹ srov. ŽEMLIČKA, M. *Neodbytná modlitba* [online], poslední aktualizace 25. 11. 2007 [cit. 2014-3-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.cb.cz/praha3/files/redaktori/dokumenty/kazani/zemlicka/2007-11-25.pdf>>.

Bible poukazuje na vztah Boha k člověku v nouzi. V první knize Samuelově je psáno: „*Bůh nuzného pozvedá z prachu, z kalu vytahuje ubožáka.*“¹³² Žalmista se k Božímu postoji vůči nuzným vyjadřuje například takto: „*Hospodin je spása spravedlivých, záštitou v čas soužení jim bývá.*“¹³³ „*Ty, kdo úpěli, Hospodin slyšel, ze všech soužení je vysvobodil.*“¹³⁴

K modlitbě a volání k Bohu by však neměla vést pouze lidská bída či nouze. Takové modlitby z nouze mohou vést k zatvrzelosti. K modlitbě vede nouze, která pomáhá člověku poznat a přijmout, že potřebuje Boha. Tehdy vzniká prostor pro otevření lidského srdce.¹³⁵

Při setkání s Bohem člověk zakouší hluboké bezpečí, které je silnější než vše, co by mu mohlo bránit v životě. Prožívá Boží ochranu a zároveň pociťuje, že není ponechán samotný napospas utrpení. Tím je nepřítel odzbrojen a vnější okolnosti už nemají nad člověkem takovou moc. Modlitba se stává místem důvěrnosti, kde může člověk říkat Bohu všechno a zároveň zakouší vnitřní klid a proměnu. Uvědomuje si, že mu v podstatě nemůže nic uškodit, jelikož je a bude v Božích rukou, ať se bude dít cokoli.¹³⁶ Podobně o tom vypovídá modlitba, kterou našel jeden německý vojenský odstřelovač v kapse padlého ruského vojáka:

*„Slyšíš mě, Bože? Ještě nikdy v životě jsem s Tebou nemluvil. Ale dnes tě chci pozdravit. Nevím, podáš-li mi ruku. Přesto ti chci říct: Je to zázrak, že se mi dnes v noci, uprostřed toho hrozného pekla, u srdce ulevilo - neboť jsem tě poznal a bylo mi u tebe tak dobře...“*¹³⁷

¹³² srov. Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona, 1. Sam 2,8.

¹³³ srov. tamtéž, Žalm 37,39.

¹³⁴ srov. tamtéž, Žalm 34,18.

¹³⁵ srov. SCHONBORN, CH. Cesty modlitby, s. 11-12.

¹³⁶ srov. GRUN, A. Modlitba jako setkání, s. 17.

¹³⁷ srov. ABELN, R.; KNER, A. Modlit se člověk naučí jen modlitbou, s. 20.

Závěr

Tato bakalářská práce nabízí vhled do problematiky modlitby jako stěžejního nástroje k budování vztahu k Bohu.

První kapitola se zabývá termínem modlitba na obecné úrovni, seznamuje čtenáře s tím, co si lze pod tímto termínem představit. Dále pak rozebírá problematiku modlitby, jak ji lze nalézt v Novém zákoně a zkoumá, jakou roli zde modlitba hraje. Součástí této kapitoly je rovněž pasáž, která pojednává o tom, jakým způsobem je možné modlit se.

Druhá kapitola obsahuje přehled nejčastěji užívaných druhů modliteb a popisuje, v čem spočívá jejich specifická a v jaké situaci je možno je použít. Druhá část této kapitoly pojednává o předpokladech nebo kritériích, které často napomáhají dobrému soustředění a efektivitě modlitby.

Třetí kapitola je nazvána „Boj o modlitbu“ a popisuje neochotu člověka k modlitbě pramenící z jeho přirozenosti porušené hříchem, dále se zabývá skutečnostmi, které činí modlitbu nesnadnou, a nabízí rady, jakým způsobem je možné se jich vyvarovat.

Čtvrtá kapitola se zabývá tím, co představuje modlitba pro život věřícího člověka, jakou roli a význam sehrává v jeho životě a jaký užitek modlícímu se člověku přináší.

Cílem práce bylo zjistit, jaký význam má modlitba pro člověka, v této souvislosti pro život věřícího, který o modlitební život usiluje. Na tuto otázku jsem se pokusil nalézt odpověď právě ve čtvrté (poslední) kapitole.

Na základě literatury zabývající se touto problematikou lze usoudit, že modlitbu, či vůbec jakékoli člověka přesahující úsilí, upínání se k Bohu, patří k základním potřebám každého člověka, ať už nějakou víru vyznává, či nikoliv. Žel, je však třeba dodat, že současná společnost tuto skutečnost neuznává a je sto, pokud vůbec, naplňovat pouze bio-psycho-sociální potřeby člověka.

Prostřednictvím výše zmíněných kapitol pojednávajících o problematice modlitby lze také dojít k závěru, že modlitba neodmyslitelně patří k lidské přirozenosti, zvláště vezmeme-li v úvahu, že člověk je Bohem stvořená bytost, která nemá možnost bez svého Stvořitele a kontaktu s Ním vést smysluplný a uspokojivý život.

Také lze usoudit, že v případě, že se člověk pokouší o vztah s Bohem, má tato skutečnost pozitivní vliv na jeho psychické, duševní i tělesné zdraví a přispívá k lásce a jednotě mezi lidmi. Tuto skutečnost si lze vysvětlit tak, že Bůh, jako náš milující Otec dává svým dětem jen dobré dary a o to víc, když jej prosí a přicházejí k Němu s modlitbou. Pán nás v Bibli ujišťuje o tom, že zabezpečí naše potřeby, protože o nás ví, a zároveň ví, co potřebujeme (Mt 6,25-26). Jediným kritériem je tedy přicházet k Němu v důvěře s modlitbou.

Závěrem bych chtěl dodat, že by bylo nepochopením modlitby jako takové, kdyby o ni člověk usiloval pouze proto, aby z ní vytěžil nějaký užitek. Užitek z modlitby je samozřejmě jejím průvodním jevem a je projevem veliké Boží lásky k nám, avšak neměl by se stát jejím smyslem. Smyslem modlitby by v první řadě měla být touha setkávat se se svým Pánem a tato touha, jak věřím, dýmá v každém lidském srdci, ať už si to člověk připouští, či nikoliv.

Tuto práci bych rád nabídl lidem hledajícím a pahnoucím po smyslu života, kterým je dle mého názoru jedině Bůh. Pevně věřím, že jim může pomoci poodhalit podstatu modlitby jako základu vztahu s Bohem a posune je v jejich duchovním vývoji dál.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. ABELN, R; KNER, A. *Modlit se člověk naučí jen modlitbou*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. 55 s. ISBN 80-7192-234-X.
2. AKVINSKÝ, T. *Výklad modliteb*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1993. 87 s. ISBN nevedeno.
3. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: český ekumenický překlad*. 6. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1992. 863 s., 287 s. ISBN nevedeno.
4. BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1999. 647 s. ISBN 80-7255-005-5.
5. DOLMAN, D. H. *Modlitebný život věřících*. 1. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1971. 109 s. ISBN nevedeno.
6. GIBSON, J. *Křesťanství pro začátečníky i pokročilé 2. díl*. 1. vyd. Ostrava: Ethics, 1993. 148 s. ISBN nevedeno.
7. GRUN, A. *Modlitba jako setkání*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. 62 s. ISBN 80-85527-26-X.
8. GOODWIN, T., PALMER, B. *Co se děje, když se modlím?* 1. vyd. Roudnice nad Labem: Poutníková četba, 2003. 120 s. ISBN 80-903221-1-5.
9. GUARDINI, R. *O modlitbě*. Praha: ZVON, 1991. 271 s. ISBN 80-7113-038-9.
10. HAVRÁNEK, A. *Úvahy o pastýřské péči*. 1. vyd. Praha: Církev bratrská, 1986. 279 s. ISBN nevedeno.
11. JANDOUREK, J. *O víře trochu jinak*. 1. vyd. Nové Město nad Metují: Signum unitatis, 1991. 83 s. ISBN nevedeno.
12. LAMBERT, W. *Modlitba a život*. Trnava: Dobrá kniha, 2004. 283 s. ISBN 80-7141-391-7.
13. LUBICHOVÁ, CH. *Modlit se jako anděl*. Bratislava: Nové město, 1991. 34 s. ISBN nevedeno.

14. MAYFIELDOVÁ, S. *Objevování modlitby*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-219-0.
15. Kolektiv autorů. *Modlitba*. Český Těšín: Osvětová agentura Salvo, 1991. 221 s. ISBN 80-85236-05-2.
16. NOHAVICA, J. *Evangelický katechismus pro dospělé*. 2. vyd. Olomouc: Sbor Českobratrské církve evangelické v Olomouci, 2003. 107 s. ISBN neuvedeno.
17. NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. Praha: Kalich, 1992. 771 s. ISBN 80-7017-528-1.
18. PAYNEOVÁ, L. *Naslouchající modlitba*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 2010. 219 s. ISBN 978-80-7255-230-6.
19. PHILIPPE, J. *Čas pre Boha*. Bratislava: SERAFÍN, 1993. 97 s. ISBN 80-85310-35-X.
20. SCHONBORN, CH. *Cesty modlitby*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 112 s. ISBN 80-7192-623-X.
21. STAGG, F. *Teologie Nového zákona*. 1. vyd. Lovosice: Helioprint, 1996. 252 s. ISBN 80-901543-3-6.
22. STEHLÍK, D. Přednáška z předmětu Praktická teologie, 2011, VOŠ soc. a teolog. Dorkas.
23. STOTT, J. R. W. *Úzkou cestou*. 1. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1982. ISBN neuvedeno.
24. ŠPIDLÍK, T. *Umíme se modlit?* Rosice: SOCIETAS - Nakladatelství Tovařystva Ježíšova, 1993. 47 s. ISBN neuvedeno.
25. TOURNIER, P. *Osoba a osobnost*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1998. 190 s. ISBN 80-85495-78-3.
26. WILLIAMS, M. *Modlitba a uctívání*. 1. vyd. Český Těšín: ICI University, Národní kancelář, 1996. 170 s. ISBN neuvedeno.

Internetové zdroje

1. ŽEMLIČKA, M. *Neodbytná modlitba* [online], poslední aktualizace 25. 11. 2007 [cit. 2014-3-1]. Dostupné na WWW: <<http://www.cb.cz/praha3/files/redaktori/dokumenty/kazani/zemlicka/2007-11-25.pdf>>.

Abstrakt

ŠVACH, J. *Modlitba a její význam v životě člověka*. České Budějovice 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra systematické teologie. Vedoucí práce K. Břichcínová.

Klíčová slova: modlitba, význam modlitby, život křesťana, Bible, druhy modliteb

Práce se zabývá problematikou modlitby, a jaký význam představuje modlitba pro život věřícího. První kapitola popisuje co je to modlitba, jakou roli hraje v Novém zákoně a jakým způsobem je možné modlit se. Druhá kapitola představuje druhy modliteb a v jakých situacích je možné je použít. Třetí kapitola se zabývá bojem o modlitbu, tedy okolnostmi, které modlitbu znesnadňují a jakým způsobem je lze překonávat. Poslední se snaží zodpovědět otázku cíle práce, totiž jaký význam má modlitba pro život člověka, respektive věřícího.

Abstract

Prayer and its importance in human life

Keywords: prayer, importance of prayer, bible, types of prayer

This thesis deals with prayer and its importance in human life. The first chapter describes what is it prayer and what roles play in New testament. This chapter solve show we can pray also.

Second chapter deals with what types of prayer exist and when we can use it.

Third chapter solves conditions which are difficult for prayer and how to over come them.

Fourth chapter tries fill the aim of thesis. Its solves how importance has prayer for a human life.